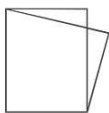

Maria Ørskov Akselvoll: Det grænseløse forældreskab

Dansk Psykologisk Forlag, 2022, 272 sider

Anmeldt af Bolette Moldenhawer, lektor emerita, Sektion for Pædagogik, Institut for Kommunikation, Københavns Universitet

Interessen for familier, forældreskab, børn og børneopdragelse har i de sidste årtier været og er fortsat kolossal i sociale medier, i dagspressen i form af serier, kronikker og debatindlæg, blandt studerende på pædagogiske uddannelsesinstitutioner, i den pædagogiske forskning samt på markedet for forældreskab. Set i det perspektiv er *Det grænseløse forældreskab* en oplagt, engageret og velargumenteret bog at læse for alle de forældre, fagfolk, studerende, politikere og meningsdannere, der interesserer sig for forældreskabets betingelser, muligheder og moralske dilemmaer.

I bogens indledende kapitel sættes scenen for de spørgsmål, der skal undersøges, ved at engagere læseren i et tankeeksperiment om, hvordan man ville se på nutidens forældreskab i et

100-årigt tilbageblik. Dette for at minde læseren om, at de idealer og implikationer for det gode forældreskab, der skal undersøges, diskuteres og problematiseres, er samfundsskabte og derfor også samfundsforanderlige. Bogens tilgang er primært sociologisk i det ærinde at synliggøre det grænseløse forældreskabs skjulte strukturer og sekundært informeret af et studie af det grænseløse forældreskabs psykologiske betydning. Ud over at forfatteren trækker på egne erfaringer som forælder, består bogens materiale af alt fra forskningslitteratur, debat- og fagbøger, opdragelsesbøger, skønlitteratur, håndbøger, aviser, tv- og radioprogrammer, podcasts, hjemmesider, magasiner, varekataloger, statistik og samtaler med fagpersoner mv. Som en del af bogens research har forfatteren i 2020 udført en online spørgeskemaundersøgelse med åbne spørgsmål til

Maria Ørskov Akselvoll: Det grænseløse forældreskab

Det var på tide, at "forældre lærer at stole på deres egen mavefornemmelse og deres egen vurdering af, hvad deres barn vil trives bedst med."

forældre om forældreskab og opdragelse. 258 forældre besvarede undersøgelsen.

Optakt

Bogen er disponeret i seks kapitler. I kapitel 1 (*Risky business: at være forældre i en mere usikker verden*) får vi indblik i de ydre rammer og samfundstendenser i form af bl.a. risikotænkning, konkurrencestat og selvoptimering, som påvirker samtidens idéer om forældreskabets grænseløshed. Spørgsmålet efterfølgende, hvad disse samfundstendenser betyder for og gør ved idealet for det gode forældreskab og ved samtidens måde at være forældre på, udforskes i kapitel 2 (*Det intensive, involverende og overvågende forældreskab*). Centrale bidrag fra familie- og forældreskabsforskningen inddrages, herunder bidrag fra sociologen Frank Furedis begreb om

forældredeterminisme, der bygger på idéen om, at alt, hvad forældrene foretager sig med, om og for barnet, afgør barnets udvikling og fremtid. Vi får indblik i, hvordan forældrerollen i forsøget på at leve op til tidens ambivalente krav og forventninger for mange handler om "udmattelse, samvittighedskvaler og evig uro og ængstelse" (s. 77), samt hvordan det grænseløse forældreskab skaber vilkår for og øger behovet for ekspertviden. Mens forfatteren i kapitel 3 (*Det gode forældreskab til salg: produkter, tjenester, terapi og viden*) og kapitel 4 (*Statens gode forældreskab: involvering i institution og skole*) har fokus på de forskellige aktører i samfundet, der er aktivt med til at forme det "intensive, involverende, ængstelige og overvågende forældreskab" (s. 94), undersøges de følelsesmæssige omkost-

ninger bag forældreskabets grænseløshed i kapitel 5 (*Forbudte følelser og usynligt arbejde*).

Forældreskabets sociale grænseløshed

Hvordan idealet om den 'gode opdragelse' påvirkes negativt af en oplevelse hos forældre af at mangle tid, overskud og/eller penge, studeres først i kapitel 3 om forældreskabs-markedets eksistensgrundlag og udbredelse. Dernæst i kapitel 4 med vægt på, hvordan familielivet og i særdeleshed forældrene gøres til genstand for statens øgede opmærksomhed. Argumentet er, at snarere end at indrette et familievenligt samfund optimeres opmærksomheden på forældrenes samarbejdsvilje og -evne til at træffe de rigtige valg på deres børns vegne. Det påvises, hvordan samtidens forældre skal mobiliseres til at forme

familien til det ideale læringsmiljø og på samme tid investere tid, overskud og positivitet til at involvere sig ubegrænset i børnenes institutions- og skoleliv. Dernæst er argumentet i kapitel 5, at det især er mødre, der betaler den følelsesmæssige og mentale pris. En pris, der handler om dels at være underlagt det grænseløse forældreskabs moralske pres om at blive set som 'gode forældre', dels at kunne kontrollere egne følelser ud fra en bevidsthed om, "hvad de bør føle, og hvilke følelser de bør vise" (s. 184). Spørgsmålet, som desværre ikke undersøges, er, hvorfor "det [åbenbart] kræver langt mindre af fædre at blive set som en god forælder" (s. 173), samt hvorfor også fædre forholder sig mere kritisk og distanceret til markedets og opdragelseseksternes råd til at optimere forældreskabet.

Forældreskabets psykologiske (mis)trivsel

I bogens sjette og sidste kapitel (*Forældreskab med grænser*), som er skrevet sammen med psykolog Marie Tolstrup, vendes blikket mod at forstå den enkelte forælders liv og psykologiske trivsel i samspil med 'det ydre'. Først i dette kapitel bliver vi præsenteret for eksempler på forældre, der i undersøgelsen udtrykker en modstand mod forældre-determinismen, hvilket ifølge forfatterne bekræfter "den voksende modtendens, der kan observeres i samfundet" (s. 207).

Svagheden i dette kapitel er imidlertid, at de eksempler der er på, hvordan forældre "så småt [er] begyndt at få øjnene op for, at mere ikke altid er bedre – at forældre også kan involvere sig for meget i deres børn" (s. 218), fremstilles som et individuelt anliggende med fordring til forældre og forældreskab (i ental) om at kunne sige fra og/eller kunne lære at leve med 'forældreskabets grænseløshed', fordi de har ressourcerne til f.eks. – som en mor i undersøgelsen mente – at det var på tide, at "forældre lærer at stole på deres egen mavefornemmelse og deres egen vurdering af, hvad deres barn vil trives bedst med" (s. 206). Svagheden i dette kapitel er, at bogen mister sit greb om den sociologiske analyse af forældreskabets strukturelle vilkår og begrænsninger i samspil med ambitionen om "med facts og et kritisk blik at lægge grunden til en ny og mere forældrevenlig fortælling om det gode forældreskab" (s. 200).

Mellemlagets grænseløse forældreskab
Det grænseløse forældreskab er formidlet i et format, der rækker ud over et snævert akademisk publikum. Styrken ved dette er, at forfatteren er mere frit stillet i forhold til at fremstille, diskutere og analysere bogens problematik ved hjælp af den variation af materialer, som hun trækker på. Svagheden er, især hvad angår bogens udførte spørgeskemaundersøgelse, at 'forældrestemer' ikke analyseres i egen ret, men i

stedet omgås – på linje med bogens øvrige materialer – som svar på analysen, underforstået "som eksempler på, hvordan det grænseløse forældreskab kan komme til udtryk i forældres tanker, følelser og handlinger" (s. 37). Som læser bliver man imidlertid løbende optaget af, hvilke forældre der siger hvad, hvornår og hvorfor, og tillige optaget af, hvor langt det grænseløse forældreskabsideal – og kritikken heraf – rækker. Af den grund kunne bogens sociologiske undersøgelse af det grænseløse forældreskabsideal med fordel have inddraget et klasseperspektiv. Spørgsmålet fremadrettet er, om og hvordan dilemmaer, paradokser og udfordringer bag det grænseløse forældreskabsideal opleves, praktiseres og håndteres på tværs af kultur og klasse, og om bogens analyse af forældreskab (i ental) måske snarere er mest genkendelig som en decideret mellemlagsproblematik.

For dem, der er optaget af at forstå forældreskabsidealets samfundstendenser, kan *Det grænseløse forældreskab* bestemt anbefales, samtidig med at bogens forskningsfaglige såvel som skøn- og populærlitterære henvisninger er et glimrende supplement til de læsere, der ønsker at fordybe sig yderligere i problematikken. Som læser savner jeg dog en litteraturliste i tillæg til bogens henvisninger anført i bogens slutnoter.